

JÖVEDELEM, JÖVEDELMEZŐSÉG, VERSENYKÉPESSÉG A HATÉKONYSÁG RENDSZERÉBEN

Nemessályi Zsolt

*Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum,
Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar,
Vállalatgazdaságtani Tanszék*

A Gönczi Iván – Kádár Béla – Vadász László professzorok nevével fémjelzett Debreceni Üzemtani Iskola neveltjei mindig törekedtek az agrárökonómiai alapfogalmak közérthető rendszerezésére, a gyakorlat számára is jól használható kategóriák kialakítására, megfogalmazására. Az Iskola professzorainak az új gazdaságirányítási rendszer bevezetését megelőző évben jelent meg az első „Mezőgazdasági vállalatok és üzemek gazdaságtana” c. könyve (Gönczi et al., 1967). Ebben Gönczi Iván írta: „A vállalat gazdálkodása és az ösztönzés” c. fejezetben a termelési érték, termelési költség – önköltség, a gazdálkodás jövedelme és jövedelmezősége, a munka termelékenysége a mezőgazdaságban, belterjesség – ráfordítások hatékonysága c. alfejezeteket.

Második könyvükben (Csete et al., 1974) már Csete László bővítette és rendszerezte a ráfordítások hatékonyságának különböző kérdéseit. Ugyancsak ő kezdeményezte a 80-as évek elején azt a szakmai vitát, ami a gazdasági hatékonyságról szólt. Az Iskola neveltjei is fejlesztették ezt a munkát a ráfordítások hatékonysága (Dorgai László) és a marginális hatékonyság (Kárpáti László) területén végzett kutatásaikkal.

A 80-as évek elején Kádár (1981) is szükségét érezte az ökonómiai kategóriák területén a „rendcsinálásnak”. Korábbi álláspontjaik felülvizsgálatával egyetemi jegyzetben „finomította” a fogalmak rendszerét. A 80-as évek végére Vadász (1988) egyetemi jegyzetében Nemessályi írta (rendszerezte és definiálta) a vállalati gazdálkodás értékelésével kapcsolatos alapfogalmakat (hozam, termelési érték, ráfordítás, termelési költség, jövedelem, jövedelmezőség, hatékonyság). Ebben a jegyzetben publikálta először a gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszerét (*1. táblázat*). Ez a rendszer vált alapjává a gazdasági elemzéseknek is (Buzás et al., 2000; Nemessályi-Posta, 2004).

A **hatékonyság** a gazdálkodás eredményeinek (hozam, termelési érték, jövedelem) és tágabb értelemben használt ráfordításainak (erőforrások, természetes ráfordítás, termelési költség) viszonya.

A gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszere

SZÁMLÁLÓ(1) NEVEZŐ(2)	ERŐFORRÁSOK(3)			RÁFOR- DÍTÁS (R)(7)	TERMELÉSI KÖLTSÉG (TK)(8)	HOZAM (H)(9)	TERMELÉSI ÉRTÉK (TÉ)(10)	JÖVEDELEM (J)(11)
	FÖLD (F)(4)	MUNKA- ERŐ (M)(5)	TERMELÉSI ESZKÖZÖK (E)(6)					
ERŐFORRÁSOK(3)	FÖLD (F)(4)	$M_e = \frac{M}{F}$	$E_e = \frac{E}{F}$	$R_e = \frac{R}{F}$	$K_e = \frac{TK}{F}$	TERÜLETI TERMÉKENYSÉG $T_t = \frac{H}{F}$ $T_t = \frac{TÉ}{F}$ $T_t = \frac{J}{F}$ (Területarányos jövölemecsiség)		
	MUNKAERŐ (M)(5)	$M_e = \frac{M}{M}$	$E_e = \frac{E}{M}$	$R_e = \frac{R}{M}$	$K_e = \frac{TK}{M}$	MUNKATERMÉKENYSÉG $M_t = \frac{H}{M}$ $M_t = \frac{TÉ}{M}$ $M_t = \frac{J}{M}$		
	TERMELÉSI ESZKÖZÖK (E)(6)	$M_e = \frac{M}{E}$	$E_e = \frac{E}{E}$	$R_e = \frac{R}{E}$	$K_e = \frac{TK}{E}$	ESZKÖZHATÉKONYSÁG $E_n = \frac{H}{E}$ $E_n = \frac{TÉ}{E} * 100$ $E_n = \frac{J}{E} * 100$ (Eszközarányos jövölemecsiség)		
RÁFORDÍTÁS (R)(7)	-	-	-	-	EGYSÉGÁR (beszerzési ár)	RÁFORDÍTÁS HATÉKONYSÁG NATURALIS HAT. ÖKONÓMIAI HATÉKONYSÁG $R_n = \frac{H}{R}$ $R_n = \frac{TÉ}{R}$ $R_n = \frac{J}{R}$		
TERMELÉSI KÖLTSÉG (TK)(8)	-	-	-	-	-	KÖLTSÉGHATÉKONYSÁG $K_n = \frac{H}{100 FtTK}$ $K_n = \frac{TÉ}{TK} * 100$ $J_n = \frac{J}{TK} * 100$ (Költségarányos jövölemecsiség)		
HOZAM (H)(9)	$T_t = \frac{F}{H}$	$M_t = \frac{M}{H}$	$E_t = \frac{E}{H}$	$R_t = \frac{R}{H}$	$K_t = \frac{TK}{H}$	EGYSÉGÁR (értékesítési ár)		
TERMELÉSI ÉRTÉK (TÉ)(10)	$T_t = \frac{F}{TÉ}$	$M_t = \frac{M}{TÉ}$	$E_t = \frac{E}{TÉ}$	$R_t = \frac{R}{TÉ}$	$K_t = \frac{TK}{TÉ} * 100$	TERMÉKENYSÉG JÖVEDELEM $J_n = \frac{J}{TÉ} * 100$ (Termelési érték arányos jövölemecsiség)		
JÖVEDELEM (J)(11)	$T_t = \frac{F}{J}$	$M_t = \frac{M}{J}$	$E_t = \frac{E}{J}$	$R_t = \frac{R}{J}$	$K_t = \frac{TK}{100 FtJ}$	$H_t = \frac{H}{100 FtJ}$	$TÉ_t = \frac{TÉ}{100 FtJ}$	JÖVEDELEMSZINT

Jelmagyarázat: - - - KÖZVETLEN HATÉKONYSÁGI MUTATÓK - - - KÖZVETETT HATÉKONYSÁGI MUTATÓK ■ LEGFONTOSABB MUTATÓK

Table 1: Efficiency Indicators for Farming
Counter(1), Denominator(2), Resources(3), Land(4), Labour(5), Assets(6), Input(7), Production Cost(8), Yield(9), Production Value(10), Profit(11)

A hatékonyság egyszerűsített képlete:

$$\text{Hatékonyság} = \frac{\text{Eredmény}}{\text{Ráfordítás}}$$

Ha ezeket a gazdasági kategóriákat táblázatba rendezzük és mindent mindennel kapcsolatba hozunk, akkor a gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszeréhez jutunk.

Közvetlen hatékonysági mutatóknak azok a mutatók nevezhetők, amelyeknek vagy a számlálójában, vagy a nevezőjében eredmény kategória (hozam, termelési érték, jövedelem) található. A közvetlen hatékonyság mutatói részben egyenes, részben fordított mutatók. Ha az eredményt kifejező hozam, termelési érték, jövedelem a mutató számlálójában van, akkor egyenes hatékonysági mutatókhoz jutunk, ha nevezőjében, akkor fordított hatékonysági mutatóról beszélünk. Az egyenes hatékonysági mutatók között található az elemzés

szempontjából legfontosabb mutatók, a területi termékenység, a munkatermelékenység, az eszközhatékonyság, a költséghatékonyság, a jövedelmezőség mutatói.

A fordított hatékonysági mutatók a területigény, munkaerőigény, eszközigény, ráfordításigény, költségigény, önköltség, költségszint kifejezői.

Amennyiben a hatékonysági mutatóknak sem a számlálójában, sem a nevezőjében nem található meg az eredményre utaló hozam, termelési érték, jövedelem, csak a tágan értelmezett ráfordítás kategóriák viszonylanak egymáshoz, azok a **közvetett hatékonysági mutatók**. Ezek között található a területellátottság, munkaerőellátottság, eszközellátottság, ráfordításellátottság, költségellátottság mutatói.

A hatékonysági mutatók rendszerében minden mutató fontos lehet, a legfontosabbak többnyire a közvetlen hatékonysági mutatók között vannak. Mivel csak az a gazdálkodás igazán hatékony, amely jövedelmet is eredményez, kiemelkedő fontosságúak a jövedelemmel összefüggő hatékonysági mutatók.

Az EU csatlakozás küszöbén 2003-ban átnéztük az elmúlt 30 év üzemtan és vállalati gazdaságtan területén kiadásra került szakkönyvek, kézikönyvek fogalomhasználatát. A kutatás részletes eredményeit a Gazdálkodás XLVII. évfolyamának 3. számában publikáltuk (Nemessályi Zs.-Nemessályi Á., 2003).

Ezekből emelem ki a hatékonyság és a jövedelmezőség címszavak alatt közölteket.

A **hatékonyság** az egyik leggyakrabban használt üzemtani, vállalatgazdasági kategória. Többnyire egyetértenek a szerzők a hatékonyság mikroökonómiai megközelítésével (Kopányi, 1993), miszerint annak lényege a ráfordítások értékének és az elért eredmények értékének aránya két lehetőség összehasonlítása során. Gönczi et al. (1967) a ráfordítások hatékonyságának ismeretét nélkülözhetetlennek tartja a döntések megalapozásához. „Egységnyi ráfordítással milyen módon vagy mely ágazatban érhetünk el nagyobb eredményt, illetve egységnyi eredményt milyen úton, milyen módon érhetünk el a legkisebb ráfordítással.” Csete et al. (1974) definiálja a technológiai és a gazdasági, az átlagos és a pótlólagos hatékonyságot. Dimény (1975) szerint a hatékonyság általában azt fejezi ki, hogy egységnyi ráfordítással mennyi érték, illetve értéktöbblet állítható elő. Dobos-Tóth (1977) a hatékonysági mutatók közé sorolja többek között a jövedelmezőségi mutatókat is. Castle et al. (Nemessályi) (1992) a hatékonyságot (Efficiency) az output és az input viszonyának tartja. A technológiai hatékonyság a hozam és a ráfordítás viszonya, a gazdasági hatékonyság a termelési érték és a termelési költség aránya.

Ugyancsak gyakran használt és a fontosabb ökonómiai kategóriák közé tartozik a **jövedelmezőség**. Helyenként keveredik ugyan a jövedelem és a jövedelmezőség fogalma, pl. Dimény (1975) szerint a jövedelmezőség abszolút fogalom, lényegében az eredmény és a ráfordítások különbsége. Közel hasonló állásponton van Chikán (1992), amikor a jövedelmezőséget a befektetés jövedelemtermelő képességétől teszi függővé. Ezt osztja Hajdu-Lakner (1999) is, szerintük a jövedelmezőség attól függ, hogy az árbevétel és költségek hogyan viszonyulnak egymáshoz. Ezzel szemben Gönczi et al. (1967) a vállalat jövedelmezőségét a jövedelem viszonyításból származó mutatószámként értelmezi. Ezt osztja Dobos-Tóth (1977, 1978, 1984) is, miszerint a jövedelmezőség a jövedelem összegének valamilyen vetítési alaphoz viszonyított arányát fejezi ki, megkülönböztetve eszköz-, költség- és árbevétellel arányos jövedelmezőséget.

Boehlje-Eidman (1984) és Castle et al. (1987) közel azonos állásponton van, jövedelmezőség (Profitability) alatt a farm jövedelemteremtő képességét értve, viszonyítva azt a munkaerőhöz, tőkéhez és menedzsment munkához.

A **jövedelem** a mezőgazdasági vállalkozások működésének is a legfontosabb gazdálkodási eredménye, a tevékenység során előállított termékek és szolgáltatások, valamint ezek érdekében felhasznált ráfordítások pénzben kifejezett értékének a pozitív különbsége.

A jövedelemszámítás egyszerűsített képlete:

$$\text{Jövedelem} = \text{Termelési érték} - \text{Termelési költség}$$

Normális gazdasági viszonyok között általában a jövedelem a forrása a személyi jövedelmek növelésének, a fejlesztéseknek és a közteherviselésnek. A jövedelem számítható, kalkulálható, tervezhető vállalati és ágazati szinten is. Attól függően, hogy a termelési értékből (vagy az azzal rokonítható ökonómiai kategóriából) mennyi termelési költséget vonunk le – különböző költségcsoportosítási eljárásokat alkalmazva –, eltérő jövedelemkategóriákat kapunk.

A számviteli elszámolásból vállalati szinten jól ismert jövedelemkategória pl. az adózás előtti eredmény, a mérleg szerinti eredmény, vagy pl. a „cash flow”. Az üzemtanban gyakran használt jövedelemkategória – főleg ágazati szinten – a fedezeti hozzájárulás, a rezsibiró képesség, a fedezeti összeg, a bruttó jövedelem. Ezek értelmezését mutatja az *1. ábra*.

1. ábra: A jövedelmek kategóriák értelmezése

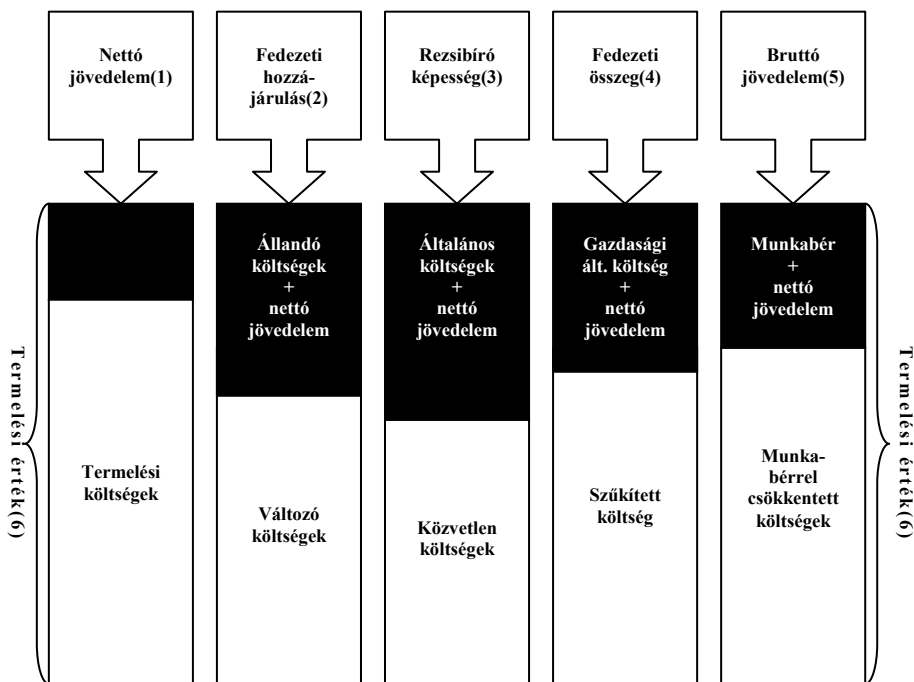

Figure 1: Definition of Profit Version
 Profit(1), Gross Margin(2), Indirect Costs + Profit(3), Farm Level Indirect Costs + Profit(4), Labour + Profit(5), Output(6)

A gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszerét összefoglaló 1. táblázat utolsó oszlopában (sorában) található **jövedelem**, számos más, az előzőekben felsorolt vállalati szintű és ágazati jövedelmek kategóriával is helyettesíthető. Ha ezeket viszonyítjuk bármely más ökonomiai kategóriához, fontos jövedelmezőségi mutatóhoz jutunk. Ezeket a jövedelmezőségi mutatókat használják többek között pénzügyi elemzésekre, a hitelfedezet banki megítélésére stb.

Rendszertanilag ezen mutatók mindegyikének megtalálható a helye a hatékonyság mutatórendszerében.

A „Saját tőkearányos jövedelmezőség”, az „Össztőkearányos jövedelmezőség”, a „Befektetések fedezettsége”, a „Cash Flow és összetőke aránya” pl. fontos tőkehatékonysági (eszközhatékonysági) mutatók. Ezt mutatja a 2. ábra.

2. ábra: Tőkehatékonysági mutatók

SZÁMLÁLÓ NEVEZŐ	ERŐFORRÁSOK			RÁFOR- DÍTÁS (R)	TERMELÉSI KÖLTSÉG (TK)	HOZAM (H)	TERMELÉSI ÉRTÉK (TE)	JÖVEDELEM (J)
	FÖLD (F)	MUNKA- ERŐ (M)	TERMELÉSI ESZKÖZÖK (E)					
ERŐFORRÁSOK	FÖLD (F)	$M_e = \frac{M}{F}$	$E_e = \frac{E}{F}$	$R_e = \frac{R}{F}$	$K_e = \frac{TK}{F}$	$T_e = \frac{T_e}{F}$	$J_e = \frac{J}{F}$	TERÜLETI TERMÉKENYSÉG $T_e = \frac{J}{F}$ <small>(Területarányos jödélmezőség)</small>
	MUNKAERŐ (M)	$M_e = \frac{M}{M}$	$E_e = \frac{E}{M}$	$R_e = \frac{R}{M}$	$K_e = \frac{TK}{M}$	$T_e = \frac{T_e}{M}$	$J_e = \frac{J}{M}$	MUNKATERMÉKENYSÉG $M_e = \frac{J}{M}$
	TERMELÉSI ESZKÖZÖK (E)	$M_e = \frac{M}{E}$	$E_e = \frac{E}{E}$	$R_e = \frac{R}{E}$	$K_e = \frac{TK}{E}$	$T_e = \frac{T_e}{E}$	$J_e = \frac{J}{E}$	ESZKÖZHATÉKONYSÁG $E_e = \frac{J}{E}$ <small>(Eszközarányos jödélmezőség)</small>
RÁFORDÍTÁS (R)	-	-	-	EGYSÉGÁR (beszerzési ár)	$R_e = \frac{R}{R}$	$T_e = \frac{T_e}{R}$	$J_e = \frac{J}{R}$	RÁFORDÍTÁS HATÉKONYSÁG $R_e = \frac{J}{R}$
TERMELÉSI KÖLTSÉG (TK)	-	-	-	-	EGYSÉGÁR (értékesítési ár)	$T_e = \frac{T_e}{TK}$	$J_e = \frac{J}{TK}$	KÖLTSÉGHATÉKONYSÁG $T_e = \frac{J}{TK}$ <small>(Költségarányos jödélmezőség)</small>
HOZAM (H)	$H_e = \frac{H}{F}$	$H_e = \frac{H}{M}$	$H_e = \frac{H}{E}$	$R_e = \frac{R}{H}$	$K_e = \frac{TK}{H}$	$T_e = \frac{T_e}{H}$	$J_e = \frac{J}{H}$	EGYSÉGÁR (értékesítési ár) $T_e = \frac{J}{H}$
TERMELÉSI ÉRTÉK (TE)	$T_e = \frac{TE}{F}$	$T_e = \frac{TE}{M}$	$T_e = \frac{TE}{E}$	$R_e = \frac{R}{TE}$	$K_e = \frac{TK}{TE}$	$T_e = \frac{TE}{TE}$	$J_e = \frac{J}{TE}$	TERMELÉSI HATÉKONYSÁG $T_e = \frac{J}{TE}$ <small>(Termelési érték arányos jödélmezőség)</small>
JÖVEDELEM (J)	$J_e = \frac{J}{F}$	$J_e = \frac{J}{M}$	$J_e = \frac{J}{E}$	$R_e = \frac{R}{J}$	$K_e = \frac{TK}{J}$	$H_e = \frac{H}{J}$	$T_e = \frac{TE}{J}$	$J_e = \frac{J}{J}$

--- KÖZVETLEN HATÉKONYSÁGI MUTATÓK — KÖZVETETT HATÉKONYSÁGI MUTATÓK ■ LEGFONTOSABB MUTATÓK

	Bruttó beruhá- zás(1)	Saját tőke(2)	Összes tőke(3)	Adózás előtti eredmény(4)	Mérleg szerinti eredmény(5)	Cash Flow(6)
Bruttó beruházás(1)						Befektetések fedezett- sége(7)
Saját tőke(2)				Saját tőke- arányos jödélmező- ség(8)		
Összes tőke(3)				Össztőke- arányos jödélmező- ség(9)		Cash Flow és össztőke aránya(10)
Adózás előtti eredmény(4)						
Mérleg szerinti eredmény(5)						
Cash Flow(6)						

Figure 2: Economies of Equity Indexes

Gross Investment(1), Owner's Equity(2), Total Equity(3), Taxable Income(4), Income After Taxation(5), Cash Flow(6), Coverage of Investment(7), Profitability Proportional to Owner's Equity(8), Profitability Proportional to Total Equity(9), Cash Flow Proportional to Total Equity(10)

Hasonló szisztémával rokonítható a termelési érték arányos jödélmezőséggel pl. az „Árbevételarányos adózás előtti nyereség”, vagy a „Cash Flow és forgalom aránya”.

Az utóbbi időben a gazdaság a gazdálkodás eredményességének kifejezésére, nemzetközi összehasonlítására makro- és mikroszinten is teret nyert, divatosná vált a **versenyképesség** fogalmának használata. Elsősorban a Világbank, az OECD és a FAO gazdaságpolitikai elemzéseire hivatkozva végeztek kutatásokat, kísérleteket a versenyképesség egyetlen mutatóval való kifejezésére. Ennek egy kiemelkedő példája az Agrárgazdasági Kutatóintézet szerzői kollektívája által készített tanulmány (Potori et al., 2004).

A tanulmányban termelési költség típusú ökonómiai kategóriákat vetítettek hozzáadott érték ill. jövedelemkategóriákra, a fontosabb hazai növénytermesztési és állattenyésztési ágazatok ill. termékek versenyképességének megítélésére. DRC, BRC, PCR mutatókat számítanak a multilaterális, a bilaterális és a belpiaci versenyképesség kavantifikálására. Ezeket a mutatókat behelyezve a gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszerébe, **költségigény** típusú, a költségszinttel rokon mutatókhoz jutunk. Az értékes tanulmány kritikájaként az fogalmazható meg, hogy az ágazatok nemzetközi versenyképessége nem ítéhető meg egyetlen mutatóval, az erőforrások, a naturális ráfordítások, a hozamok és a jövedelem vizsgálatának mellőzésével.

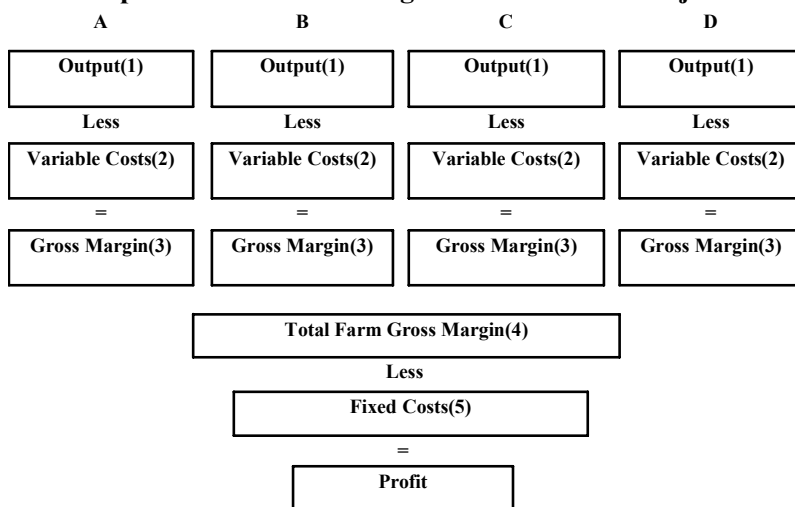
Az ágazatokból építkező vállalati jövedelem kimutatása egyébként régi igénye és problémája az üzemtannak, a vállalati gazdálkodásnak. A probléma gyökere, hogy az ágazatok jövedelmét csak a változó költségek szintjén, az állandó költségek ágazatokra terhelése nélkül, vagy azok felosztásával kalkuláljuk-e. Törekedjünk-e az ágazatok tiszta jövedelmének kimutatására, vagy elégedjünk meg a fedezeti hozzájárulás (rezsibíró képesség, fedezeti összeg) kiszámításával. Egyetértve Giles professzor, a Redingi Egyetem üzemtani tanszék vezetőjének tanulmányával, az előbbieket táborát erősítem. A 3. ábra a profit kialakulását mutatja az ágazatok fedezeti hozzájárulásából. A 4. ábra az ágazatok tiszta jövedelméből kalkulálja a profitot.

Az ágazati tiszta jövedelem kimutatása fontos feladat, a fontosság okai Giles (1986) szerint:

- Az állandó költségek növekedése a farmokon;
- Az állandó költségek ágazati kapcsolatainak tisztázása, felosztásának szükségessége;
- Annak a megértése, hogy honnan származik a farm nyeresége;
- Az alternatív ágazatok bevonásának, meglévők megszüntetésének vizsgálata, döntések megalapozása.

Az ágazati tiszta jövedelem fontosságának Angliában az 1980-as évek második felében megfogalmazott okai 20 évvel későbbben a mai magyar mezőgazdaságban is aktuálisak.

3. ábra: A profit kialakulása az ágazatok fedezeti hozzájárulásából

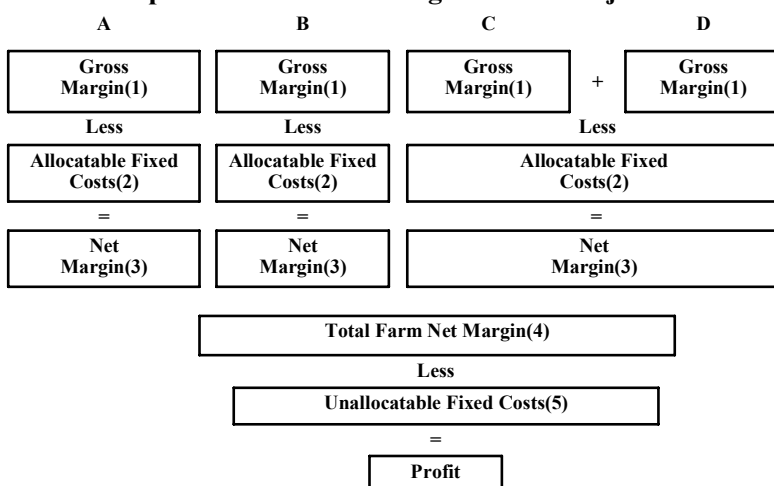

Forrás: Giles, 1986

Figure 3: A Diagrammatic Explanation of the Contribution of Several Enterprises to Total Farm Profit, Expressing the Analysis in Terms of Gross Margins

Termelési érték(1), Változó költségek(2), Fedezeti hozzájárulás(3), Összes fedezeti hozzájárulás(4), Állandó költségek(5)

4. ábra: A profit kialakulása az ágazatok tiszta jövedelméből

Forrás: Giles, 1986

Figure 4: A Diagrammatic Explanation of the Contribution of Several Enterprises to Total Farm Profit, Expressing the Analysis in Terms of Net Margins

Fedezeti hozzájárulás(1), Felosztható állandó költségek(2), Tiszta jövedelem(3), Összes tiszta jövedelem(4), Fel nem osztható állandó költségek(5)

Összefoglalás

A Gönczi Iván – Kádár Béla – Vadász László professzorok nevével fémjelzett Debreceni Üzemtani Iskola neveltjei mindig törekedtek az agrárökonómiai alapfogalmak közérthető rendszerezésére, a gyakorlat számára is jól használható kategóriák kialakítására, megfogalmazására.

Nemessályi Zsolt 1988-ban publikálta először a gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszerét. A szerző azt mutatja be a cikkben, hogy a jövedelem, a különböző jövedelemkategóriák, a jövedelmezőség és a versenyképesség hogyan illeszkedik a gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszerébe.

Irodalomjegyzék

Boehlje, M. D.-Eidman, V. R. (1984): Farm Management. John Wiley & Sons, New York. Buzás Gy.-Nemessályi Zs.-Székely Cs. (2000): Mezőgazdasági üzemtan I. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest. Castle, E. N.-Becker, M. H.-Nelson, A. G. (1987): Farm Business Management. Macmillan Publishing Company, New York. Castle, E. N.-Becker, M. H.-Nelson, A. G. (1992): Farmgazdálkodás (szerk.: Nemessályi Zs.). Mezőgazda Kiadó, Budapest. Chikán A. (1992): Vállalatgazdaságtan. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. Csete L.-Gönczi I.-Kádár B.-Vadász L. (1974): Mezőgazdasági vállalatok és üzemek gazdaságtana. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. Dimény I. (1975): A gépesítésfejlesztés ökonómiája a mezőgazdaságban. Akadémiai Kiadó, Budapest. Dobos K.-Tóth M. (1977): A vállalati termelés szervezése és ökonómiája. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. Dobos K.-Tóth M. (1978): A vállalati gazdálkodás szervezése. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. Dobos K.-Tóth M. (1984): A mezőgazdasági vállalati gazdálkodás alapjai és szervezése. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. Giles, A. K. (1986): Net Margins and All That. University of Reading, Farm Management Unit, Study, 9. Gönczi I.-Kádár B.-Vadász L. (1967): Mezőgazdasági vállalatok és üzemek gazdaságtana. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. Hajdú I-né-Lakner Z. (1999): Az élelmiszeripar gazdaságtana. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest. Kádár B. (1981): Mezőgazdasági vállalati gazdaságtan. Egyetemi jegyzet, DATE, Debrecen. Kopányi M. (1993): Mikroökonómia. Műszaki Könyvkiadó – Aula, Budapest. Nemessályi Zs. (1988): A vállalati gazdálkodás értékelése. In: Vadász L.: Mezőgazdasági vállalatok és üzemek gazdaságtana. Egyetemi jegyzet, DATE, Debrecen, 33-89. Nemessályi Zs.-Nemessályi Á. (2003): A gazdálkodás hatékonyságának mutatórendszere. Gazdálkodás, XLVII. 3. Nemessályi Zs.-Posta L. (2004): Vállalati elemzés. Egyetemi jegyzet, Debreceni Egyetem ATC, Debrecen. Potori N. (2004): A főbb mezőgazdasági ágazatok élet- és versenyképességének követelményei. Agrárgazdasági tanulmányok, Agrárgazdasági Kutató Intézet, 8.

PROFIT, PROFITABILITY AND COMPETITIVENESS IN THE SYSTEM OF EFFICIENCY INDICATORS FOR FARMING

Summary

The follower of the Farm Business Management School in Debrecen signed by the names of professors Iván Gönczi, Béla Kádár and László Vadász always thrived to systematize clearly the basic definitions of ag. economics and to establish and determine categories being useful even for the practice. Zsolt Nemessályi published the system of efficiency indicators for farming first in 1988. The author deals with the fact that how profit, different profit versions, profitability and competitiveness may be fit into the efficiency indicators for farming.